

УНИВЕРЗИТЕТ У БЕОГРАДУ – ФИЛОЛОШКИ ФАКУЛТЕТ

Докторске академске студије

ИЗВЕШТАЈ КОМИСИЈЕ ЗА ОЦЕНУ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

I ПОДАЦИ О КОМИСИЈИ ЗА ОЦЕНУ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

1.1. ДАТУМ И ОРГАН КОЈИ ЈЕ ИМЕНОВАО КОМИСИЈУ

Одлуком бр. 1399/1, донетом на седници одржаној дана 25. 4. 2024, Наставно-научно веће Филолошког факултета Универзитета у Београду образовало је Комисију за оцену докторске дисертације докторанда Ане Козић под насловом „Ерос у романима Светолика Ранковића и Борисава Станковића“, урађену под менторским руковођењем проф. др Драгане Вукићевић.

1.2. САСТАВ КОМИСИЈЕ ЗА ОЦЕНУ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

1. ПРЕДСЕДНИК КОМИСИЈЕ

Име и презиме: Недељка Бјелановић

Звање: виши научни сарадник

Ужа научна област: српска књижевност 20. века

Датум избора у звање: 14. децембар 2022.

Установа на којој је запослен: Институт за књижевност и уметност

2. ЧЛАН КОМИСИЈЕ

Име и презиме: Душан Иванић

Звање: професор емеритус

Ужа научна област: српска књижевност 18. и 19. века

Датум избора у звање: 10. јун 2015.

Установа на којој је запослен: Филолошки факултет Универзитета у Београду

3. ЧЛАН КОМИСИЈЕ

Име и презиме: Сава Дамјанов

Звање: професор емеритус

Ужа научна област: српска и јужнословенске књижевности са теоријом књижевности

Датум избора у звање: 31. март 2022.

Установа на којој је запослен: Филозофски факултет Универзитета у Новом Саду

II ПОДАЦИ О КАНДИДАТУ

Име (име једног родитеља) презиме:	Ана (Душан) Козић
Датум и место рођења:	22. 9. 1992.
Наслов мастер рада:	Књижевно дело Исидоре Секулић у настави
Датум одбране мастер рада:	22. 9. 2017.
Установа где је одбрањен мастер рад:	Филолошки факултет Универзитета у Београду
Научна област из које је стечено академско звање мастера:	Српска књижевност

III СПИСАК НАУЧНИХ И СТРУЧНИХ РАДОВА који су објављени или прихваћени за објављивање у оквиру рада на докторској дисертацији

Напомена: Кандидаткиња Ана Козић објавила је преко 20 библиографских јединица, од чега се овде наводе само научни и стручни радови који су у ужој вези са темом докторске дисертације.

1. „Забрана и ерос у приповеци *Стојанке, бела Враћанке* Борисава Станковића“. *Годишњак Катедре за српску књижевност са јужнословенским књижевностима за школску 2019/2020. година XV*, Београд: Филолошки факултет Универзитета у Београду, 2020, стр. 239–253.
2. „Зона Замфирова: ка еротолошком читању“. *Савремена проучавања језика и књижевности: зборник радова са XIII научног скупа младих филолога Србије, одржаног 10. априла 2021. године*. Крагујевац: Филолошко-уметнички факултет, година XIII/ књ. 2, 2022, стр. 377–388.
3. „Човек (не) воли после рата: разорени мушко-женски односи у приповеткама Драгише Васића“. *Драгиша Васић: век црвених магли*, ур. Недељка Бјелановић, Драган Хамовић. Београд: Институт за књижевност и уметност; Горњи Милановац: Музеј рудничко-таковског краја, 2023, стр. 217–230.

Прикази:

4. „Раскош фолклорне еротике (Јеленка Пандуревић, *Фолклорни еротикон: еротика и поетика српских народних пјесама*)“. *Зборник Матице српске за књижевност и језик*, књ. 70, св. 1, 2022, стр. 304–307.
5. „Емотивна магија наратива (Недељка Бјелановић, *Наративни сентименти: појмовно одијевање прозне емотивности*)“. *Књижевна историја*, 54/177, 2022, стр. 135–139.
6. „У потрази за фикцијским бебама (Драгана Вукићевић, *Бебе у постељици књижевности*)“. *Наслеђе: часопис за књижевност, језик, уметност и културу*, год. XIX, бр. 52, 2022, стр. 355–360.
7. „Изобилје књижевног еротизма (Александар Петров, *Еротика и књижевност (српска и светска): крај XIX – почетак XX века*)“. *Зборник Матице српске за књижевност и језик*, књ. 71, св. 1, 2023, стр. 316–321.

IV НАСЛОВ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

Ерос у романима Светолика Ранковића и Борисава Станковића

V ПРЕДМЕТ И ЦИЉ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

Предмет дисертације је тумачење ероса у романима *Горски цар*, *Сеоска учитељица* и *Порушени идеали* Светолика Ранковића и *Нечиста крв*, *Газда Младен* и *Певци* Борисава Станковића. Поменута књижевна дела сагледана су из компаративно-еротолошког угла. Кандидаткиња посебну пажњу посвећује поређењу тематско-мотивског репертоара и приповедачких поступака приликом означавања еротског у романима двојице аутора, уз указивање на поетичке особености писаца, али и на доминантне тенденције различитих епоха – реализма и модерне.

Као основне циљеве дисертације кандидаткиња поставља: (1) откривање нових аспеката и појединости романа Светолика Ранковића и Борисава Станковића који произлазе из еротолошког читања ових дела, (2) издвајање доминантних стилских и наративних образаца којима се ови аутори служе у означавању ероса и еротског говора у књижевним делима, (3) осветљавање индивидуалних поетичких константни писаца које долазе до изражаја приликом еротолошког тумачења текста, (4) постављање Ранковићевих и Станковићевих романа у компаративни контекст, уз осветљавање сличности и различитости њихових поетика и књижевно-уметничких сензибилитета.

Циљ дисертације био је да издвоји и опише наративне парадигме коришћење за испољавање различитих облика и нивоа еротског у књижевним текстовима двојице српских приповедача на размеђи епоха, с обзиром на гранични положај који обојица заузимају (дезинтеграција реализма и процват модерне).

VI ОСНОВНЕ ХИПОТЕЗЕ ИСТРАЖИВАЊА ДИСЕРТАЦИЈЕ

Кандидаткиња полази од претпоставке да ерос у романијерском опусу Светолика Ранковића и Борисава Станковића има значајну улогу прво када је реч о утемељењу приповедне инстанце и њено обликовање, а потом и за разумевање, тумачење и вредновање наведених романа како с аспекта карактеризације ликова, тако и с аспекта саме радње и наративног дискурса којим се еротско означава у делу. Полазећи од хипотезе да су на испољавање ероса и формирање еротских светова у романима два српска писца утицали различити фактори (индивидуална поетика, културни патријархални код, развој психоанализе, претходна књижевна традиција, актуелне одлике епохе итд.), који су оставили значајан траг у тематско-мотивском, стилском, смисаоном и композиционом обликовању дела, кандидаткиња компаративно сагледава романима Светолика Ранковића и Борисава Станковића.

Еротолошким читањем и тумачењем изабраних дела, уз осветљавање еротских светова јунака, посебности љубавних заплета и еротских сусрета, затим сукоба између друштвено-прихватљивих и (не)исказаних интимних жеља јунака, начина на који еротски говор долази до изражаја у тексту, уз тумачење поетике простора у изабраним делима, дисертација настоји да допринесе реинтерпретацији и уметничкој ревалоризацији Ранковићевог и Станковићевог романескног опуса.

VII КРАТАК ОПИС САДРЖАЈА ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

Дисертација поред (I) Увода и (V) Закључних разматрања садржи три основне целине: (II) Светолик Ранковић, (III) Борисав Станковић, (IV) Компаративни поглед на ерос у романима Светолика Ранковића и Борисава Станковића, при чему све целине садрже низ поглавља и потпоглавља, у којима се еротолошком анализом најпре издвајају поетичке одлике унутар опуса сваког писца, а потом и у компаративном сагледавању (еротски свет Ранковићевих романа наспрам еротског света Станковићевих романа).

У Уводу кандидаткиња дефинише предмет и циљеве докторске дисертације, успоставља теоријско-методолошки оквир истраживања, уз преглед релевантне еротолошке, књижевно-теоријске и књижевно-историјске литературе.

Целина посвећена романима Светолика Ранковића садржи пет поглавља. Поглавље „Скице љубавника“ састоји се из осам потпоглавља у којима се прати карактеризација еролика у Ранковићевим романима: 1.1. Прека, страсна природа (Ђурица, *Горски цар*), 1.2. Делија девојка (Станка, *Горски цар*), 1.3. Сеоски донжуан (Пера, *Сеоска учитељица*), 1.4. Пасивни љубавник (Гојко, *Сеоска учитељица*), 1.5. „Идеални” љубавник (Влајко, *Сеоска учитељица*), 1.6. (Ауто)деструктивна љубавница (Љубица, *Сеоска учитељица*), 1.7. Љубавник који (не) одолева (Љубомир, *Порушени идеали*), 1.8. Епизодни љубавници: насртљиве жене и похотни калуђери. Кроз наведена потпоглавља прати се психолошка портретизација ликова у Ранковићевим романима, при чему се указује на прожимање карактеролошког и еротолошког.

Поглавље „Типови љубави и ероса“ издваја и тумачи различите концепте ероса у Ранковићевим романескним световима кроз потпоглавља: 2.1. Забрањена, опасна љубав (*Горски цар*), 2.2. Брачна љубав: од страсти до досаде (*Горски цар*; *Сеоска учитељица*), 2.3. Дечија, „невина” љубав (*Порушени идеали*), 2.4. Страсна љубав (*Сеоска учитељица*), 2.5. Осветнички ерос (*Горски цар*), 2.6. Ерос и новац (*Сеоска учитељица*), 2.7. Љубав из књига, 2.8. Ерос и аскетизам (*Порушени идеали*).

Треће поглавље „Стратегије љубавног говора“ кроз три потпоглавља (3.1. Изјаве љубави, 3.2. Перино завођење (*Сеоска учитељица*), 3.3. Говор телом: погледи, додири, пољупци, физиологије) прати разноврсне начине испољавања еротског у тексту.

У четвртном поглављу, „Еротски амбијент“, разматрају се различити аспекти простора у који Ранковић поставља љубавнике у својим романима кроз потпоглавља: 4.1. Ерос у природи (*Горски цар*), 4.2. Ерос у граду (*Горски цар*), 4.3. Љубавно гнездо (*Сеоска учитељица*), 4.4. Ерос у манастиру (*Порушени идеали*).

Пето поглавље насловљено „Еронаративи“ кроз три потпоглавља (5.1. Ко гледа љубавнике у Ранковићевим романима?, 5.2. Скривени наративи: имплицитна еротика, 5.3. Виртуелни наративи: неостварена, „права” љубав) бави се наратолошким аспектима еротског у Ранковићевим романима – фокализацијом, скривеним и виртуелним наративима, чиме се издвајају аутентичности Ранковићеве еротографије.

Целина посвећена романима Борисава Станковића садржи пет поглавља, при чему се такође почиње од карактеризације јунака („Скице љубавника“). У пет потпоглавља издвајају се и тумаче еротски типови Станковићевих књижевних јунака: 1.1. Потиснути ерос (Младен, *Газда Младен*; Стојан, *Певци*), 1.2. Дивљи ерос (Марко, *Нечиста крв*), 1.3. Од потчињеног до садистичког ероса (Томча, *Нечиста крв*), 1.4. Самосвесни ерос (Софка, *Нечиста крв*), 1.5. Ерос и старост.

Друго поглавље („Типови ероса“) бави се различитим видовима ероса и разноврсним односима према којима се еротско поставља у Станковићевим романима кроз потпоглавља: 2.1. Ерос и туга, 2.2. Карневалски ерос, 2.3. Табуисани ерос, 2.4. Хомоеротизам (*Певци*), 2.5. Аутоеротизам, 2.6. Ерос и танатос.

С обзиром на повлашћено место песме и певања у Станковићевом књижевном стваралаштву треће поглавље („Ослобођени ерос: песма“) посвећено је еросу који се појављује кроз песму и певање. Ово поглавље састоји се из три потпоглавља: 3.1. Говор песмом, 3.2. Песма – дерт – севдах, 3.3. Певање: вођење љубави.

Четврто поглавље („Тело. Додир“) разматра технике представљања тела у Станковићевим романима, на шта се надовезује и разноврсност додира и различитих видова невербалне комуникације којом се шаљу еротске поруке кроз потпоглавља: 4.1. Тело: рефлектована жеља, 4.2. Тело које плаче, 4.3. Тело које игра, 4.4. Софкино тело (*Нечиста крв*), 4.5. Ерос и одећа, 4.6. Ерос и храна, пиће, 4.7. Додир.

Пето поглавље „Еротски простор“ у три потпоглавља (5.1. Породична кућа (екстеријери), 5.2. Простори интима (ентеријери), 5.3. Јавни простор) бави се концепцијом еропростора у Станковићевим романескним остварењима.

Целина „Компаративни поглед на ерос у романима Светолика Ранковића и Борисава Станковића“ поредбеном анализом сагледава еротско у романима оба аутора. Компаративно еротолошко тумачење у овој целини заснива се на претходним поглављима. Почиње се са упоредним праћењем поступка карактеризације у поглављу „Ероликови“ које сагледава Ранковићеве и Станковићеве јунаке кроз потпоглавља 1.1. Карактеризација љубавника, 1.2. Фаталне јунакиње, 1.3. Јунаци који читају, 1.4. Јунаци који одрастају/ старе.

У поглављу „Концепти ероса“ кандидаткиња издваја и тумачи различите представе ероса у романима двојице аутора у компаративном контексту у потпоглављима: 2.1. Ерос и забрана, 2.2. Ерос у браку, 2.3. Ерос, комика, карневалско, 2.4. Источни ерос.

Поглавље „Ероговор“ тумачи технике љубавног говора и образлаже стилске и наратолошке поступке приликом увођења еротског дискурса у књижевна дела која су предмет анализе кроз потпоглавља: 3.1. Изјаве љубави, 3.2. Невербална комуникација, 3.3. Еротска оптика.

У последњем поглављу („Еропростор“) кандидаткиња се бави поетиком простора која је повезана са еротским догађајима кроз потпоглавља: 4.1. Природа, 4.2. Град/ чаршија, 4.3. Друштвени простор, 4.4. Домови, 4.5. Еротизација предмета и одеће.

У Закључним разматрањима кандидаткиња се осврће на динамику изведене компаративне анализе у претходним поглављима дисертације и сажето издваја основна тежишта у еротолошком тумачењу романа Светолика Ранковића и Борисава Станковића.

VIII ОСТВАРЕНИ РЕЗУЛТАТИ И НАУЧНИ ДОПРИНОС ДИСЕРТАЦИЈЕ

Кандидаткиња Ана Козић истраживању своје теме и писању ове дисертације приступила је методолошки одговорно, са прикупљеном и проученом релевантном литературом, посветивши се захтевном послу компаративног увида у обимне романескне опусе двојице међу најзначајнијим српским писцима. Стога је као резултат добијено заокружено, пажљиво компоновано, а на тренутке и на најбољи начин провокативно књижевнонаучно дело, које ступа у озбиљан дијалог са досадашњим проучавањима српске прозе на међи 19. и 20. века, анализира их напоре са самим књижевним текстовима, преиспитује и допуњава. Резултати су постигнути и у домену интерпретације и у домену књижевне историје и периодизације, на макро и микронивоима. Кроз литературу кандидаткиња се креће самостално, али је такође у херменеутичком смислу присутан и њен, самосвојан и свеж, глас. Научни допринос је остварен не само на нивоу компарације два временски блиска аутора, него и у смислу оцртавања општег контекста наративне еротологије у времену у коме се те два дела стварају и полако усвајају и канонизују. Кандидаткиња, при том, све време остаје концентрисана најпре на своју тему, чиме ова и обимом немала дисертација постаје компактно, значењима и научним увидима бременито дело.

IX ПРОВЕРА ОРИГИНАЛНОСТИ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

На основу *Правилника о поступку провере оригиналности докторских дисертација које се бране на Универзитету у Београду* и налаза у извештају из програма *iThenticate*, којим је извршена провера оригиналности докторске дисертације „Ерос у романима Светолика Ранковића и Борисава Станковића“ аутора Ане Козић, констатовано је да утврђено подударање текста износи 10 %.

Овај степен подударности последица је цитата, библиографских података о коришћеној литератури, тзв. општих места и података, као и претходно публикованих резултата докторандових истраживања, који су проистекли из његове дисертације, што је у складу са Чланом 9. Правилника.

На основу изнетог, а у складу са ставом 2 Члана 8. *Правилника о поступку провере оригиналности докторских дисертација које се бране на Универзитету у Београду*, извештај указује на оригиналност докторске дисертације, те се прописани поступак припреме за њену одбрану може наставити.

X ЗАКЉУЧАК И ПРЕДЛОГ

Комисија за оцену докторске дисертације констатује да је дисертација „Ерос у романима Светолика Ранковића и Борисава Станковића“ кандидата Ане Козић оригинално и самостално научно дело и да су се стекли услови за њену јавну одбрану.

Комисија стога предлаже Наставно-научном већу Филолошког факултета Универзитета у Београду да прихвати с позитивном оценом Извештај о оцени докторске дисертације под насловом „Ерос у романима Светолика Ранковића и Борисава Станковића“, коју је урадио кандидат Ана Козић под менторством проф. др Драгане Вукићевић и да је, у складу са прописима, упути Већу научних области друштвено-хуманистичких наука Универзитета у Београду на разматрање.

ПОТПИСИ ЧЛАНОВА КОМИСИЈЕ:

1. _____
др Недељка Бјелановић, виши научни
сарадник
председник Комисије

2. _____
др Душан Иванић, професор емеритус
члан Комисије

3. _____
др Сава Дамјанов, професор емеритус
члан Комисије